ที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ

นางบู่ จันพินิจ

ณ เมรุวัดโบสถ์ ตำบลนายม

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

าร์ ที่ ๙ เมษายน ๒๕๐๙

ที่ระลึกในงานฌาปนกิจศพ

นางบู่ จันพินิจ

ณ เมรุวัดโบสถ์ ตำบลนายม

อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์

วันเสาร์ ที่ ๙ เมษายน ๒๕๐๙

นางบุ่ จันพินิจ

ชาติ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๓๒

มรณะ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๐๘

คำไว้อาลัย

การสิ้นชีวิตของ "แม่บู" นี้ ลูก ๆ และหลานทุกคนรู้สึกเศร้าสลดใจเป็นอย่างยิ่ง ทั้ง ๆ ที่ทราบอยู่แล้วว่า ความตายเป็นของธรรมดาโลก คำว่า "แม่" เป็นคำที่ไพเราะซาบซึ้ง เป็นคำที่ลูกเรียกแล้วสดชื่นเสมือนหนึ่งเป็นมนต์ขลังอันศักดิ์สิทธิ์ สุดที่จะหาอื่นใดที่ไพเราะจับใจเหมือนคำว่า แม่ พระคุณของแม่มีแก่ลูกอย่างมากสุดที่จะคณานับได้ แม่ นั้น เป็นสุดที่บูชา สุดที่เคารพรักของลูก แต่บัดนี้แม่ไม่ได้อยู่กับลูก ๆ และหลาน แม่จากลูกหลานไป จากลูกหลานไปแล้ว จากไปอย่างไม่มีวันกลับมาให้ได้พบได้เห็นอีกแล้ว จึงเป็นเหตุให้ลูกตลอดหลาน ๆ ของแม่ เกิดความเศร้าโศกสลดรันทดใจอย่างสุดที่จะพรรณนาได้ ถึงแม้กฎธรรมดาจะบัญญัติไว้ว่า เกิด แก่ เจ็บ ตาย หรือจะกล่าวสั้น ๆ ว่า เกิดขึ้น ตั้งอยู่ ดับไป ไม่มีใครจะหลีกพ้น เช่นนี้ ลูกย่อมทราบได้ดีเสมอ แต่ถึงกระนั้นก็เป็นการยากเหลือเกินที่ลูกจะ

หักห้ามมิให้เกิดความเศร้าโศกเสียใจ อย่างสุดซึ้งนี้เสียได้ เพราะพระคุณของแม่อันใหญ่หลวงที่ได้เฝ้าเลี้ยงดูแลอุปถัมภ์อุ้มชูเอาใจใส่ลูก ให้มีชีวิตเจริญวัยเติบโตอยู่ได้ตลอดมาจนถึงปัจจุบันนี้

แม่ ได้จากลูกไปแล้วเฉพาะร่าง แต่พระคุณอันใหญ่หลวงนี้ยังคงอยู่ตลอดกาล แม่ได้เคยให้ความยุติธรรมแก่ลูกและหลาน แม่ได้เคยตักเตือนสั่งสอนธรรมของพระพุทธเจ้าแก่ลูกและหลานว่าให้มี เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา และสามัคคีกัน ซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน พระคุณอันนี้ลูกรู้สึกว่าเป็นพระคุณอันล้ำเลิศประเสริฐยิ่ง แม่จากไปลูกเศร้า เสียใจ และคิดถึงแม่เป็นที่สุด บัดนี้ถึงวาระที่จะทำการฌาปนกิจศพของแม่ตามประเพณีนิยม ลูก ๆ และหลาน ๆ จึงร่วมใจกันพร้อมทั้งญาติสนิท ได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงแม่

ผลบุญอันเกิดจากการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ลูก ๆ

ขออุทิศให้แด่แม่ และขอผลบุญราศีที่ลูกและหลาน
ได้บำเพ็ญทุกอย่างในการฌาปนกิจศพแม่ครั้งนี้ จง
เป็นปัจจัยอำนวยอิฏฐวิบากสุขสมบัติวิบุลมนุญผล แด่
แม่ตามควรแก่สุคติวิสัย ในสัมปรายภพทุกประการ.

๙ เมษายน ๒๔๐๙ จาก ลูก ๆ และหลาน ๆ

กมล จันพินิจ
ลำดวน จันพินิจ
สุทิน จันพินิจ
สุนทร จันพินิจ
พูลศรี จันพินิจ
ประสงค์ จันพินิจ
ประทุม จันพินิจ
เกษม จันพินิจ
กษิณ จันพินิจ
หวน จันพินิจ
หัน จันพินิจ
ห่อ แดงโชติ

สาธุกถา
ดีนอก-ดีใน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์

วัดเทพศิรินทราวาส เรียบเรียง

กับ

คำอธิษฐาน

ไหว้ ๕ ครั้ง

ของ

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส

ในวันหนึ่งกับคืนหนึ่ง ไม่ว่าเวลาไร ตามแต่เหมาะต้องไหว้ให้ได้ ๕ ครั้งเป็นอย่างน้อย ในคราวเดียวนั้นถ้ามีดอกไม้ธูปเทียนก็บูชา ถ้าไม่มีก็มือสิบนิ้วและปากกับใจ ควรไหว้จนตลอดชีวิต คือ

ครั้งที่ ๑ พึงนั่งกระหย่งเท้าประณมมือว่า นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ ๓ หน แล้วว่าพระพุทธคุณ คือ อิติปิโส ภะคะวา อะระหัง สัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะทัมมะสาระถิ สัตถา เทวะมะนุสสานัง พุทโธ ภะคะวาติ ฯ หยุดระลึกถึงพระปัญญาคุณ ทรงรู้ดีรู้ชอบสิ้นเชิง พระ

บริสุทธิคุณทรงละความเศร้าหมองได้หมด พระกรุณาคุณทรงสงสารผู้อื่นและสั่งสอนให้ปฏิบัติตาม ของพระพุทธเจ้าจนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง.

ครั้งที่ ๒ ว่าพระธรรมคุณ คือ สวากขาโต ภะคะ-วะตา ธัมโม สันทิฏฐิโก อะกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปะนะยิโก ปัจจัตตัง เวทิตัพโพ วิญญูหิติ ฯ หยุดระลึกถึงคุณพระธรรมที่รักษาผู้ปฏิบัติตามไม่ให้ตกไปในที่ชั่วจนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง.

ครั้งที่ ๓ ว่าพระสังฆคุณ คือ สุปะฏิปันโน ภะคะ-วะโต สาวะกะสังโฆ อุชุปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ญายะปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะ-สังโฆ สามีจิปะฏิปันโน ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ ยะทิทัง จัตตาริ ปุริสะยุคานิ อัฏฐะปุริสะปุคคะลา เอสะ ภะคะวะโต สาวะกะสังโฆ อาหุเนยโย ปาหุเนยโย ทักขิเณยโย อัญชะลิกะระณีโย อะนุตตะรัง ปุญญักเขตตัง โลกัสสาติ. หยุดระลึกถึงคุณ คือ

ความปฏิบัติดี ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูก ปฏิบัติชอบ ของพระอริยสงฆ์จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง. นั่งพับเพียบประณมมือ ตั้งใจถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ ไม่ถือสิ่งอื่นยิ่งกว่า จนตลอดชีวิต ว่าสรณคมน์ คือ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ

ครั้งที่ ๔ ระลึกถึงคุณมารดาบิดาของตน จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง.

ครั้งที่ ๕ ระลึกถึงคุณของบรรดาท่านผู้มีอุปการคุณแก่ตน เช่นพระมหากษัตริย์และครูบาอาจารย์ เป็นต้นไป จนเห็นชัดแล้ว กราบลงหนหนึ่ง.

ต่อนี้ไปไม่ต้องประณมมือ ตั้งใจพิจารณาเรื่องและร่างกายของตนว่า จะต้องแก่ หนีความแก่ไปไม่พ้น จะต้องเจ็บ หนีความเจ็บไปไม่พ้น จะต้องตาย หนีความตายไปไม่พ้น จะต้องพลัดพรากจากของรักของชอบใจทั้งสิ้น มีกรรมเป็นของตัว คือ ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นอนิจจังไม่เที่ยง ไม่แน่นอน เป็นทุกข์เสื่อมสิ้นแปรผันดับไป เป็นอนัตตา ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของตน. ครั้นพิจารณาแล้ว พึงแผ่กุศลทั้งปวงมีการกราบไหว้เป็นต้นนั้น อุทิศให้แก่ท่านผู้มีคุณมีมารดาบิดาเป็นต้น ตลอดจนชั้นสูงสุด คือพระมหา-กษัตริย์ ทั้งเทพดามนุษย์และสัตว์ทั้งหลายว่า จงเป็นสุข ๆ อย่ามีเวรภัยเบียดเบียนกันและกัน รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด.

การไหว้ ๕ ครั้งนี้ ถ้าวันไหนขาด ให้ไหว้ใช้หนี้ ๕ ครั้งในวันรุ่งขึ้น ถ้านั่งกระหย่งเท้าไม่ได้ ก็นั่งพับเพียบ ถ้าไม่ได้ก็นอนไหว้ เมื่อยกมือไม่ขึ้นก็ปาก

กับใจ ถ้าทำได้อย่างนี้ เป็นเครื่องพยุงตกให้เป็นคนดี ไม่ให้เป็นคนชั่ว และให้ตั้งอยู่ในที่ดีไม่ให้ตกไปในที่ชั่ว ถ้าผู้ใดประพฤติได้เสมอจนตลอดชีวิต ผู้นั้นจะอุ่นใจในตัวของตัวเอง มีความเจริญงอกงามไพบูลย์ยิ่ง ๆ ขึ้นเสมอทุกคืนทุกวัน คุ้มครองป้องกันภยันตรายปราศจากความเสียหายที่ไม่เหลือวิสัย และตั้งตัวได้ในทางคดีโลก และทางคดีธรรม เต็มภูมิเต็มชั้นของตน ๆ ทุกประการ.

สาธุกถา

ดีนอก—ดีใน

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ วัดเทพศิรินทราวาส

เรียบเรียง

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต

สัมมาสัมพุทธัสสะ.

รักเขยยะ อัตตะโน สาธุง ละวะนัง โลณะตัง

ยะถาติ.

คนดีต้องรักษาความดีของตนไว้ให้ดี เหมือนเกลือรักษาความเค็มของมันไว้ได้ฉะนั้น.

คนดีนั้นมีดี ๒ อย่าง คือ ดีนอก ๑ ดีใน ๑.

ดีนอกนั้น คือดีด้วยของข้างนอก เช่นมีตึก บ้าน ที่ดิน ไร่ นา เรือก สวน เรือ รถ เกวียน ทรัพย์สิน เงิน ทอง เพชร พลอย ช้าง ม้า โค กระบือ

แพะ แกะ สุกร และไก่ เป็นต้น หรือได้พึ่งมารดาบิดา เจ้านายช่วยอุปการะสนับสนุน และมีญาติมิตรสหาย ที่เป็นคนดีช่วยอุปถัมภ์บำรุง รวมเป็น ๒ คือ สิ่งที่ไม่มีวิญญาณ ๑ มีวิญญาณ ๑ เหล่านี้เรียกว่าดีนอก คนบริบูรณ์ด้วยดีนอกเหล่านี้ ก็เรียกว่าคนดีอย่างหนึ่ง.

ดีในนั้น คือดีด้วยส่วนข้างใน เช่น มีวิชาความรู้ศิลปศาสตร์ต่าง ๆ และประพฤติตัวดีพร้อมทั้งกาย วาจา ทั้งอัธยาศัย ใจคอสุภาพเรียบร้อยสมกับหน้าที่ของตัว รวมเป็น ๒ คือ วิชาความรู้ ๑ จรรยาความประพฤติ ๑ เหล่านี้เรียกว่าดีใน คนบริบูรณ์ด้วยดีในเหล่านี้ ก็เรียกว่าคนดีอย่างหนึ่ง.

ดีนอกกับดีในนั้น ถ้าจะเทียบน้ำหนักกันเข้า ดีในดีกว่าดีนอก คือว่า ถ้าตึกบ้านพังไฟไหม้เสียก็หมดดี ที่ดินไร่นาเรือกสวน ถ้ายากจนลงขายหรือให้ไปเสียหมด ก็หมดดี รถเกวียนเก่าชำรุดหักพังเสีย ก็หมดดี ทรัพย์สินเงินทองเพชรพลอยใช้หมดไป หรือถูกขโมย

ลักไปเสีย ก็หมดดี ช้างม้าโคกระบือแพะแกะและสุกร ไก่ล้มตายหมดไปเสีย ก็หมดดี มารดาบิดาเจ้านายผู้เป็นที่พึ่งช่วยอุปการะอุดหนุน และญาติมิตรสหายที่รักใคร่ช่วยอุปถัมภ์ล่วงลับแตกดับตายไปเสียก่อน ก็หมดดี อาศัยดีนอกประกอบก็ดีได้จริง เช่นลิงเอาเครื่องประดับเงินทองเพชรพลอยตกแต่งเข้า ก็ดูน่าเอ็นดู ถ้าเอาเครื่องประดับออกเสียแล้ว ก็ลิงนั่นเอง ไม่น่าเอ็นดู เพราะไม่มีดีใน.

ส่วนดีในนั้น ไม่หมดสิ้นไปเหมือนดีนอก เช่นวิชาความรู้และศิลปศาสตร์ ซึ่งได้ศึกษาฝึกหัดให้ชำชอง จนวิชาและศิลปศาสตร์นั้น ๆ เป็นคุณสมบัติเป็นขึ้นในตัวแล้ว ก็ติดตัวไปจนตายไม่สูญหายไปไหน จะไปที่ใด ๆ ก็ติดตัวไปด้วยทุกแห่ง ช่วยให้ประกอบการงานเลี้ยงชีพ และทำให้กิจการสำเร็จตามกำลังของวิชาและศิลปะนั้น ๆ ทำให้เป็นสง่ากล้าหาญและเกิดความนิยมนับถือของประชุมชนได้พึ่งอาศัยดีใน

ไปจนตาย ไม่หมดเปลืองสิ้นสูญหายไปเหมือนดีนอก.

อนึ่ง ดีนอกนั้น ถ้าจะไปในที่ไหน ๆ จะเอาติดตัวไปด้วยทั้งหมดก็ไม่ได้ ลางอย่างก็เอาไปได้ ลางอย่างก็เอาไปไม่ได้ แม้ที่เอาไปได้ เช่นทรัพย์สินเงินทองถ้ามีมากก็เอาไปไม่หมด ส่วนที่เอาไปได้ ก็ยังต้องหวาดเกรงต่อภัยอันตรายต่าง ๆ ถ้าระวังรักษาไม่ดีก็มีภัยขึ้นได้จริง ๆ ลางทีถึงกับต้องเสียชีวิต ส่วนดีในอยู่ในตัว ไม่มีโจรผู้ร้ายแย่งชิงวิ่งราวลักปล้นเอาไปได้ กลับช่วยป้องกันภัยอันตรายให้ด้วยเพราะอาศัยดีใน คือ สติปัญญาสามารถและวิชาศิลปศาสตร์นั้น ๆ.

อีกอย่างหนึ่ง ดีนอกเวลานำเอาไปไหน ๆ ด้วยก็ลำบากทุกข์ยาก เพราะต้องหอบหิ้วแบกหามป้องกันรักษา ลางทีก็หลงลืมหายหกตกหล่น ส่วนดีในติดอยู่ในตัว ไม่ต้องกลัวลืม และไม่ต้องลำบากหอบหิ้วเป็นต้น.

อีกประการหนึ่ง ดีในเป็นเหตุทำดีนอกที่ยังไม่มีให้มีขึ้น ที่มีอยู่แล้วให้เจริญรุ่งเรืองขึ้น และพิทักษ์รักษาดีนอกไว้ให้ตั้งอยู่ยืนยาวนาน ถ้าดีในไม่มี แม้ดีนอกมีอยู่พร้อมมูลบริบูรณ์ ก็ไม่อาจรักษาไว้ไม่ให้สาบสูญหมดสิ้นไป หากว่าดีนอกจะไม่มีเลย ผู้มีดีในอาจอุตสาหะพยายามแสวงหาจัดทำดีนอกให้มีมากสมบูรณ์จนเต็มสามารถของตนได้ ถ้าอุตสาหะทำให้บริบูรณ์ทั้งดีนอกทั้งดีใน ก็เป็นส่วนดีวิเศษอย่างยอดยิ่ง.

อีกนัยหนึ่ง กล่าวแต่เฉพาะดีใน ซึ่งเสร็จอยู่ในตัวไม่เกี่ยวกับดีนอก มีช้างม้าไร่นาเรือกสวนเป็นต้น ยังแบ่งได้เป็น ๒ คือ กายวาจาดี เป็นดีนอก ๑ ใจดีเป็นดีใน ๑ ทั้ง ๒ อย่างนี้ ถ้าเทียบน้ำหนักกันเข้าดีนอกสู้ดีในไม่ได้ คือคนมีกิริยาสุภาพเรียบร้อยน่าดูน่าชม กล่าววาจาไพเราะอ่อนหวานจับใจนี้ เป็นส่วนดีนอก แต่ขาดดีใน คือใจไม่ดีเหี้ยมโหดดุร้ายเต็มไป

ด้วยอาฆาตพยาบาท ปราศจากเมตตากรุณา ไม่มีความซื่อสัตย์สุจริต ตรงกับสุภาษิตว่า หน้าเนื้อใจเสือ ถ้าเป็นเช่นนี้ คนที่มาใกล้ชิดพบเห็นเข้า ยังไม่รู้ถึงอัธยาศัยใจคอ ก็จะพอใจรักใคร่นิยมนับถือ แต่คงคบหาสมาคมกันไปไม่ได้นานเท่าไร พอรู้อัธยาศัยใจคอเข้า ก็จะกลับเกลียดชังเบื่อหน่าย เสื่อมคลายหายความนิยมรักใคร่ ดีนอกสู้ดีในไม่ได้อย่างนี้ ถ้ากายแม้จะไม่ดีเรียบร้อยหยาบคาย และวาจาไม่ไพเราะอ่อนหวาน นอกไม่ดีแต่ในดี ไม่มีใจอาฆาตพยาบาท มีเมตตากรุณา ซื่อสัตย์สุจริต ตรงกับสุภาษิตว่า หน้าเสือใจเนื้อ เช่นนี้คนที่พบเห็นเข้าทีแรก มักเกลียดชัง ไม่ชอบไม่อยากคบ ถ้าพบเห็นกันนาน ๆ เข้าจนรู้ถึงอัธยาศัยใจคอภายใน ความดีใน คือ ใจดีสามารถเอิบอาบมาปิดกันไม่ดีนอก คือกายวาจาเสียได้ ทำให้คนที่รู้ถึงใจนั้น นิยมนับถือเคารพรักใคร่วางใจอย่างสนิทสนม เรื่องนี้ชี้ให้เห็นว่าดีในสำคัญมาก

กว่าดีนอก ข้าพเจ้าได้ยินสมเด็จบรมบพิตรพระราชสมภารเจ้ารัชกาล ๗ ตรัสในเวลาเมื่อทรงผนวชเป็นพระว่า คนที่จะเป็นคนดี ต้องให้ดีติดอยู่ในตัวนั้นแหละสำคัญมาก ข้าพเจ้าได้ฟังแล้วจับใจไม่ลืม และสั่งสอนประชาชนด้วยข้อนี้มาหลายหนแล้ว ถ้ายิ่งทำให้บริบูรณ์ทั้งดีนอกทั้งดีใน ก็ยิ่งเป็นคุณงามความดีอย่างประเสริฐสุดทีเดียว.

อีกประการหนึ่ง คนใดมีรูปร่างกายหมดจดงดงามผิวพรรณผุดผ่อง นี้ก็เรียกว่าดีนอก ใครเห็นเข้าชวนใจให้เกิดความนิยมชมชอบไม่เกลียดชัง นี้เป็นกำไรของคนนั้นที่ได้เปล่า ๆ ไม่ต้องทำอะไรเลย ดีกว่าที่เขาเห็นแล้วเกลียดชังไม่ชอบ ถ้าคนนั้นมีดีในคืออัธยาศัยใจคอดีเป็นต้น ดังกล่าวแล้ว ก็ยิ่งเป็นหลักสำคัญช่วยพยุงดีนอกเข้าอีก ทำให้คนนิยมนับถือมั่นคงยืดยาว มิแต่เขาเมตตากรุณา ไม่มีข้าศึกศัตรูก็ทำให้คนนั้นไม่ว่าอยู่ที่ไหน ไปที่ไหน ได้ความ

ร่มเย็นเป็นสุขทุกทิพาราตรี แต่ถ้าคนนั้นไม่มีดีใน มีแต่ดีนอกเท่านั้น ดีนอกก็ไม่อาจคุ้มตัวได้ ต้องเสื่อมคลายจากความนิยมยินดีรักใคร่ของประชาชน มิใช่แต่เท่านั้น เขาจะเกลียดชังไม่อยากพบอยากเห็น หรือเป็นข้าศึกศัตรู ไม่อยากให้คนนั้นเข้ามาสู่สถานบ้านเรือนของเขาเสียด้วย ข้อนี้ก็ส่อให้เห็นชัดว่า ดีในเป็นหลักสำคัญมากยิ่งกว่าดีนอกดังพรรณนามา.

เมื่อประชาชนทราบความจริงอย่างนี้แล้ว คนมีรูปร่างไม่หมดจดงดงามก็อย่าเสียใจ เกิดมาอย่างใดก็ต้องเป็นไปอย่างนั้น เลือกเอาตามชอบใจไม่ได้ ต้องเป็นไปตลอดชาติ แม้จะพยายามแก้ไข ก็ได้บ้างเล็กน้อย เช่นการประดับตกแต่งเป็นต้น แต่มีข้อมั่นใจได้อย่างแน่นอนว่า ถ้าอุตสาหะพยายามฝึกหัดอบรมดีใน ให้มีบริบูรณ์ขึ้นเต็มที่ได้ คงต้องเป็นที่นิยมนับถือรักใคร่เมตตากรุณา หายความรังเกียจเกลียดชังรูปร่างกายภายนอก เป็นอย่างแน่แท้ทีเดียว ส่วนคน

มีรูปร่างหมดจดงดงามเล่า ก็อย่าประมาทมัวเมา ควรเอาใจใส่ทำนุบำรุงดีใน ให้สมบูรณ์บริบูรณ์ ถ้ายังขาดดีใน ก็จงปลอบใจของตนว่า เป็นบุญของเราที่ได้ดีนอกไว้เป็นสมบัติส่วนหนึ่ง ซึ่งได้เปรียบกว่าคนที่ไม่มีดีนอก เราจะอุตสาหะพยายามบำเพ็ญดีในซึ่งเป็นสมบัติอีกส่วนหนึ่งให้มีขึ้นให้จงได้ แต่นั้นก็จงหมั่นพากเพียรร่ำไป จนกว่าดีในจะมีบริบูรณ์ขึ้นได้เต็มตามความประสงค์ ก็จะได้สมบูรณ์พูลสุขห่างไกลจากทุกข์ เจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นจนสุดวาสนาบารมีของตัว ข้อนี้ก็แสดงให้เห็นว่า ดีในดีกว่าดีนอกมากยิ่งนักหนา ตามเค้าความที่พรรณนามาฉะนี้.

อีกประการหนึ่ง ดีในคือวิชาและจรรยานั้น วิชารวมทั้งศิลปศาสตร์ด้วย ถ้าเทียบกับจรรยา น้ำหนักก็อยู่ที่จรรยา คือ คนมีวิชาความรู้ดีและมีศิลปศาสตร์ชำนิชำนาญ แต่มีจรรยาความประพฤติตัวไม่ดีพร้อมทั้งกาย วาจา ใจ ก็ต้องเข้าในสุภาษิตว่า ความรู้

ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด คนเช่นนี้ อันคนดีย่อมไม่ต้องการคบหาสมาคม ผู้นั้นต้องล่มจมตั้งตัวไม่ได้ แม้ไม่มีวิชา แต่มีจรรยาความประพฤติตัวดีเรียบร้อยพร้อมทั้งกาย วาจา จิต ซื่อสัตย์สุจริตมั่นคง ก็ยังมีคนจำนงปรารถนาคบหาสมาคม ไว้วางใจได้สนิทเอาเป็นมิตรสหาย อย่างต่ำวานให้เฝ้าบ้านเรือนทรัพย์สมบัติก็ไว้ใจได้ ข้อนี้ชี้ให้เห็นว่าวิชาเป็นเหมือนดินอกสู้ดีใน คือจรรยาความประพฤติดีไม่ได้ เพื่อเตือนใจคนมีวิชาดีแล้ว หนงตัวประพฤติชั่วเสียหายทางจรรยาควรที่สาธุชน จะตั้งใจทำวิชากับจรรยาให้สามัคคีกลมเกลียวกัน อย่าให้แตกสามัคคี คือวิชาไปทางหนึ่งจรรยาไปทางหนึ่ง จะได้พึ่งคุณ ๒ อย่างนี้เป็นหลักตั้งตัวได้มั่น บากบั่นให้บรรลุความงามความเจริญถึงที่สุด ให้เต็มความสามารถของตนไปจนตลอดชาติ.

ขอประชาชนจงขวนขวายบำเพ็ญดีในให้มีขึ้น เป็นหลักมั่น บากบั่นแสวงหาสะสมดีนอกที่ยังไม่มีให้มีขึ้น

ที่มีอยู่แล้วแต่ยังบกพร่องต้องเพิ่มเติมให้บริบูรณ์เต็มที่ เมื่อเต็มที่แล้วจงทำนุบำรุงรักษาไว้ให้มั่นคง อย่าประมาทลุ่มหลงปล่อยปละละเลยจืดจาง จงเอาอย่างเกลือ จะเป็นก้อนเล็กใหญ่ตกหล่นอยู่ที่ไหน ๆ ก็รักษาความเค็มของมันไว้ได้เป็นอย่างดี ไม่จืดจางตั้งแต่มีเกลือปรากฏมาในโลกจนบัดนี้ และยังจะมีต่อไปอีกในเบื้องหน้า ถ้าทำได้อย่างที่พรรณนามานี้ ก็จะมีความเจริญด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ ทรัพย์สมบัติ คุณสมบัติ บริวารเกษมสำราญ ร่มเย็นเป็นสุขทุกทิพาราตรี โดยนัยดังพรรณนามานี้.

คำอธิษฐาน

ก่อนที่จะกล่าวคำอธิษฐานใด ๆ ควรที่จะเริ่มต้นด้วยการภาวนาดังต่อไปนี้ก่อนทุกครั้ง คือ

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ (ให้ว่า ๓ หน)

คำกรวดน้ำ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อุปัชฌายาคุณุตตะรา อาจะริยูปะการา จะ มาตาปิตา จะ ญาตะกา ปิยะมะมัง สุริโย จันทิมาราชา คุณะวันตา นะราปิ จะ พรหมะมารา จะ อินทา จะ โลกะปาลา จะ เทวะตา ยะโม มิตตา มะนุสสา จะ มัชฌัตตา เวริกาปิ จะ สัพเพ สัตตา สุขี โหนตุ ปุญญานิ ปะกะตานิ เม สุขัญจะ ติวิธัง เทนตุ ขิปปัง ปาเปถะ โว มะตัง ฯ

อิมินา ปุญญะกัมเมนะ อิมินา อุททิสเสนะ จะ ขิปปาหัง สุลละเภ เจวะ ตัณหุปาทานะเฉทะนัง เย สันตาเน หีนา ธัมมา ยาวะ นิพพานะโต มะมัง นัสสันตุ สัพพะทา เยวะ ยัตถะ ชาโต ภะเว ภะเว อุชุจิตตัง สะติปัญญา สัลเลโข วิริยัมหินา มารา ละภันตุ โนกาสัง กาตุญจะ วิริเยสุ เม พุทธาธิ-ปะวะโร นาโถ ธัมโม นาโถ วะรุตตะโม นาโถ ปัจเจกะพุทโธ จะ สังโฆ นาโถตตะโร มะมัง เต โสตตะมานุภาเวนะ มาโรกาสัง ละภันตุมา.

จะกรวดแบบย่อก็ได้ ว่า อิทัง โน ปุญญัง ญาตีะกานัง โหตุ สุขิตา โหนตุ ญาตะโย.

ถ้าว่าคำบาลีไม่ได้ ให้นึกเป็นภาษาไทย เช่น ขออุทิศผลอันเกิดแต่การบริจาคทานนี้แก่..... .... ขอผลนี้ จงสำเร็จแก่............ และขอให้.............. จงมีความสุขในคติภพนั้น ๆ เทอญ (ที่ละไว้ออกชื่อผู้ที่จะอุทิศกุศลให้).

คำถวายทานสามัญ

อิทัง เม ทานัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตะกานัง สังวัตตะตุ มัยหัง มาตาปีตาทะโย ญาตะกา อิมัสสะ ทานัสสะ ปัตติง ละภันตุ มะมะ เจตะสา.

(คำแปล) ขอทานของข้าพเจ้านี้, จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้น, ขอญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้นของข้าพเจ้า, จงได้รับส่วนแห่งทานนี้, ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด.

คำถวายสลากภัตต์

เอตานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ อะสุกัฏฐาเน ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ เอตานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้า

ทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายอันตั้งไว้ ณ ที่โน้น, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับซึ่งภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายนั้น, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน.

คำถวายผ้าไตรอุทิศแก่ผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ติจีวะรานิ อัยยัสสะ เทมะ สาธุ โน ภันเต อะยัง ติจีวะระปูชาวิปาโก อัมหากัง มาตาปิตุอาทีนัง ญาตีนัง กาละกะตานัง สังวัตตะตุ อัมหากัง มาตาปิตุอาทะโย ญาตะกา ทานะปัตติง ละภันตุ อัมหากัง เจตะสา.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายจีวรเหล่านี้, แก่พระผู้เป็นเจ้า, ขอผลแห่งการบูชาไตรจีวรนี้, จงสำเร็จแก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้น, ผู้ล่วงลับไปแล้ว,

ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอญาติทั้งหลายมีมารดาบิดา เป็นต้น, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, จงได้รับส่วนแห่งทาน ตามความตั้งใจของข้าพเจ้าเถิด.

คำถวายผ้าอาบน้ำฝน

อิมานิ มะยัง ภันเต วัสสิกะสาฏิกานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ วัสสิกะสาฏิกานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายผ้าอาบน้ำฝนเหล่านี้, แก่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าอาบน้ำฝน, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนานเทอญ.

คำอธิษฐานเวลาทำบุญ

สุทินนัง วะตะ เม ทานัง อาสะวักขะยาวะหัง โหตุ.

(คำแปล) ขอทานที่ข้าพเจ้าถวายดีแล้วนี้ จงเป็นเหตุให้ข้าพเจ้าหมดความเศร้าหมองใจเถิด.

คำภาวนาเวลาก่อพระเจดีย์ทราย

อิมัง วาลุกัง เจติยัง อะธิฏฐามิ.

(คำแปล) ข้าพเจ้าขออธิษฐานพระเจดีย์ทรายนี้.

คำถวายกุฎี

อิมัง มะยัง ภันเต เอกัง กุฏิง ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมัง กุฏิง ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.
(ถ้าหลายหลัง คำว่า อิมัง เปลี่ยนเป็น อิมา, "กุฏิง" เป็น กุฏิโย. เอกัง ตัดทิ้ง)

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบถวายกุฎีหลังนี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับกุฎีหลังนี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายเภสัช (ยาแก้ไข้)

อิมานิ มะยัง ภันเต คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปะริกขารานิ อิธะ อาเนตะวา ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ, สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ คิลานะปัจจะยะเภสัชชะปะริกขารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบถวายยาแก้ไข้, ซึ่งได้นำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับยาแก้ไข้เหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายเสนาสนะ

อิมานิ มะยัง ภันเต เสนาสะนานิ อาคะตานาคะ-ตัสสะ จาตุทิสัสสะ สังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมานิ เสนาสะนานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบถวายเสนาสนะทั้งหลายเหล่านี้ แด่พระสงฆ์จตุรทิศ, ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับเสนาสนะเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายผ้ากฐิน (มหานิกายสงฆ์ไทย)

อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะจีวะระทุสสัง สังฆัสสะ โอโณชะยามะ. (ว่า ๓ หน)

(คำแปล) ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายผ้าจีวรเพื่อกฐิน, กับทั้งบริวารนี้, แด่พระสงฆ์. (ว่า ๓ หน)

คำถวายผ้ากฐิน (แบบธรรมยุต)

อิมัง ภันเต สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต สังโฆ อิมัง สะปะริวารัง กะฐินะทุสสัง ปะฏิคคัณหาตุ ปะฏิคคะเหตะวา จะ อิมินา ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอถวายผ้ากฐิน, กับทั้งบริวารนี้แด่สงฆ์, ขอสงฆ์จงรับผ้ากฐิน, กับทั้งบริวารนี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, รับแล้วจงกรานด้วยผ้านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวบูชาพระพุทธ

อิมัง สูปะพะยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง พุทธัสสะ ปูเชมิ.

(คำแปล) ข้าพเจ้าขอบูชาข้าวสาลี พร้อมทั้งแกงและกับ และน้ำอันประเสริฐนี้ แด่พระพุทธเจ้า.

คำลาข้าวพระพุทธ

เสสัง มังคะลัง ยาจามิ.

(คำแปล) ข้าพเจ้าขอส่วนเหลือที่เป็นมงคล.

คำถวายสลาก

อิมานิ มะยัง ภันเต สะลากานิ สะปะริวารานิ อิธะ อาเนตะวา ฐะปิตานิ ภิกขุสังฆัสสะ นิยยาเทมะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ สะลากานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอมอบถวายสลากภัต, กับทั้งบริวารเหล่านี้, ซึ่งนำมาตั้งไว้ ณ ที่นี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับสลากภัตกับบริวารเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทาน

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณ-หาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์, จงรับภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายสังฆทานอุทิศผู้ตาย

อิมานิ มะยัง ภันเต ภัตตานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุ-สังโฆ อิมานิ ภัตตานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัญเจวะ มาตาปิตุอาทีนัญจะ ญาตะกานัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับภัตตาหาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลายด้วย, แก่ญาติทั้งหลาย, มีมารดาบิดาเป็นต้นด้วย, (ที่ละโลกนี้ไป) ตลอดกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวสาร

อิมานิ มะยัง ภันเต ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ตัณฑุลานิ สะปะริวารานิ ปะฏิค-คัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่พระภิกษุสงฆ์ผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายข้าวสาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, แด่พระภิกษุสงฆ์, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับ

ข้าวสาร, กับทั้งบริวารทั้งหลายเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, สิ้นกาลนาน เทอญ.

คำถวายข้าวสงฆ์ (สังฆทาน)

อิมัสมิง ฐาเนเยวะ, อิมานิ ภัตตานิ, (สะปะริวารานิ) สูปะพะยัญชะนะสัมปั้นนานิ, สะปานะกานิ สะเภสัชชานิ พุทธะปะมุขัสสะ ภิกขุสังฆัสสะ เทมะ ทุติยัมปิ... ตะติยัมปิ...

(คำแปล) ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอถวายภัตตาหารทั้งหลายเหล่านี้, กับทั้งแกงและกับ, น้ำปานะและยา, แก่พระภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเป็นประธานในที่นี้. (ว่า ๓ หน)

คำแผ่เมตตา

สัพเพ สัตตา อะเวรา สัพเพ สัตตา อัพะยาปั้ชฌา สัพเพ สัตตา อนิฆา สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปะริหะรันตุ.

(คำแปล) ขอสรรพสัตว์ จงเป็นผู้ไม่มีเวร จงไม่เบียดเบียนกัน จงเป็นสุข ๆ รักษาตนให้พ้นจากทุกข์ทั้งสิ้นเถิด.

คำภาวนาเวลาเผาศพ

อะยัมปิ โข เม กาโย เอวัง ภาวี เอวัง ธัมโม เอวัง อะนะติโต.

(คำแปล) กายของเรานี้ ต้องเป็นอย่างนี้เหมือนกัน มีอย่างนี้เป็นธรรมดา ไม่ล่วงพ้นความเป็นอย่างนี้ไปได้.

คำภาวนาเวลาทอดผ้าศพให้พระบังสุกุล

นามะรูปัง อะนิจจัง นามะรูปัง ทุกขัง นามะรูปัง อะนัตตา.

(คำแปล) นามรูป ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ไม่ใช่ตัวตน.

คำภาวนาเวลาไปเยี่ยมศพ

อะวัสสัง มะยา มะริตัพพัง.

(คำแปล) เราก็จะต้องตายแน่ทีเดียว.

คำภาวนาเวลารดน้ำศพ

อิทัง มะตะกะสะรีรัง อุทะกัง วิยะ สิญจิตัง อะโหสิกัมมัง.

(คำแปล) ขอศพนี้ จงให้อโหสิกรรม เหมือนน้ำที่ข้าพเจ้าได้รดแล้วนี้เถิด.

ถวายข้าวพระเจดีย์

อิมัง สูปะพะยัญชะนะสัมปันนัง สาลีนัง โภชะนัง อุทะกัง วะรัง เจติยัสสะ ปูเชมิ.

คำบูชาพระเจดีย์

อิมินา สักกาเรนะ เจติยัง ปูเชมิ.

คำถวายผ้าป่า

อิมานิ มะยัง ภันเต ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะ-ริวารานิ ภิกขุสังฆัสสะ โอโณชะยามะ สาธุ โน ภันเต ภิกขุสังโฆ อิมานิ ปังสุกูละจีวะรานิ สะปะริวารานิ ปะฏิคคัณหาตุ อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ.

(คำแปล) ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ขอน้อมถวายผ้าบังสุกุลจีวร (ผ้าป่า) กับทั้งบริวารเหล่านี้แก่พระภิกษุสงฆ์, ข้าแต่ท่านผู้เจริญ, ขอพระภิกษุสงฆ์จงรับผ้าบังสุกุลจีวรกับทั้งบริวารเหล่านี้, ของข้าพเจ้าทั้งหลาย, เพื่อประโยชน์และความสุข, แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย, ตลอดกาลนาน เทอญ.

ร.พ. มหามกุฏราชวิทยาลัย หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร พระนคร
นายพินิจ อู่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา ๒๓/๓/๒๕๐๖

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย
ถนนพระสุเมรุ หน้าวัดบวรนิเวศวิหาร โทร 23111
นายพินิจ อุ่สำราญ ผู้พิมพ์โฆษณา พ.ศ ๒๕๐๙